

Lustrum

Sollemnia aedificii a. D. MCMXI inaugurati

Separatum

Lustrum

Ménesi út 11–13.
Sollemnia aedificii a.D. MCMXI inaugurati

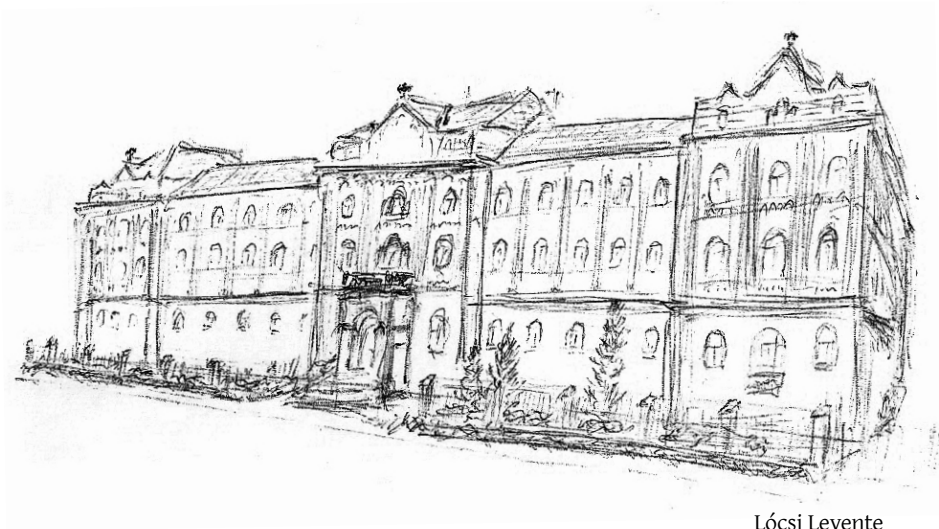
Ediderunt
László Horváth, Krisztina Laczkó, Károly Tóth,
et
András Péterffy (Appendix)

Typotex Kiadó–Eötvös Collegium
Budapest, 2011

Sumptibus NKA

nka
Nemzeti Kulturális Alap

© Auctores et compositores, 2011
ISBN 978 963 279 441 9

Lócsi Levente

Bakos István

Az Eötvös Kollégium autonómia- törekvései és Baráti Körének megalakítása

„Nekem az Eötvös Kollégium szelleme, amelyben nevelődtem, azt diktálta: csak arról mondj ítéletet, amit alaposan és felelősen megvizsgáltál; ne fogadj el tekintélyi megnyilatkozást, amíg hiteléről, tisztességéről meg nem győződted. A szellem szabad, és csak akkor szolgálhat jól, ha szabadon vállalja a szolgálatot.”

Így vallott hajdani kurátorunk, Keresztury Dezső *A szívekben megőrzött haza* című 1979-es írásában Alma Materünkről. Ezt a szellemet igyekeztek a mi nemzedékünkbe is átplántálni azok, akik az egykori Collegium visszajáró lelkeként jöttek közénk tanítani. Tóth Gábor igazgatónk hívására jöttek, mert Ő – noha nem volt tagja a nagy hírű Collegiumnak, és ezt gyakran az orra alá is dörgölték –, jó pedagógiai érzéssel megáldva, igyekezett mindenkit megnyerni a régi dicsőség visszaszerzésére. Idegen elnyomás alatt, párt-diktatúrában azonban a Collegium sem tudott szabad szellemben szolgálni, noha időnként meg-megkíséreltük. Olykor patrónusaink védőszárnyai alatt.

A hajdani Collegium szellemi rehabilitációjának kísérleteiről már többen is szóltak. Magam is közöltem dokumentumokat *Közszolgálatban* című életrajzi elemeket is tartalmazó könyvemben, valamint a bölcsészkar-i lázadásról és a Kilenckéről szóló, mellékelt visszaemlékezéseimben, illetve a falukutatásról megjelent összeállításban. Mostani rövid előadásomban vázlatosan idézem föl, ismertetem azokat az emlékeket, amelyek egykori diákközösségünk autonómia-törekvéseit példázzák, amelyek egyrészt a korabeli hatalom figyelmét (pl. Kádár-látogatás), másrészt kortársaink szolidaritását, együttműködését (KOMUSZ, kari KISZ-választás), harmadrészt a megnyomorított hazai civil társadalom mozgásterét (klubmozgalom, HNF-szerveződés) befolyásolták.

Ilyenek voltak például:

- a Diákönkormányzat, demokratikus DB-választás, önálló működés hagyománya;
- a felveendő kollégisták kiválasztása, a fölvettek szobabeosztása;

- a kollégium belső rendje, szabályai, szakkollégiumi tanórák, tanárok meghívása a közreműködésünkkel történt;
- a kollégium kulturális és sportélete, kórus, körök, foci, sportolás;
- külföldi hallgatók nagy száma - Népek barátsága estek szervezése;
- csütörtöki vitaestek - eleven szellem, külső meghívottak részvételével viták a korszak közéleti kérdéseiről, például: Veres Péter, Illyés, Faragó Vilmos: Kicsi ország;
- a társkollégiumi kapcsolat fokozatos kiépítése, kollégiumi összefogás;
- a KOMUSZ (Kollégiumok Munkaszövetsége) létrehozása;
- a hagyományok föllevenítése, volt kollégisták meghívása, velük interjúk;
- új hagyományok teremtése, például zángózás, bálók, népdal, tolmácsverseny stb.;
- Kardos László a NÉKOSZ- ról szóló könyvét például közreműködésünkkel írta meg;
- nevezetes szemináriumok: Kiss Ferenc, Szabad György, Czine Mihály, Bertalan László, nyelvórák;
- összerázó nagy külföldi utak: Olaszország (ahová százan mentünk és százan jöttünk haza!), Pozsony 1967;
- könyvtár és olvasmányélményeink megosztása;
- külhoni magyar hallgatók, határon túli kortárs kapcsolatok, utak, szálláscsere.

1964 őszén, jó félévi agronómusi próbatétel, majd nyolc hónapi katonáskodás után kerültem a Kollégiumba. Középkorú koromban is kollégista voltam, tehát eléggé edzett ahhoz, hogy hamar beilleszkedjek, sőt egyik választott vezetője legyek akkori közösségünknek. 1966-ban – a Kilencek bentlakásakor – a DB kultúrfelelőse voltam. Emlékszem, milyen sok széket kellett cipelnünk egyre népszerűbb rendezvényeinkre. 1967-ben és 1968-ban, ritka kivételként kétszer is DB-titkárnak választottak. Az ifjúsági élet kizárólagos birtoklására törő KISZ-eseknek a szemében az Eötvös Kollégium – főleg a DB effajta aktivitása – szálka volt. Szinte folyamatos harcban álltunk. Sokféle csellel próbáltuk tőlük saját közösségi életünket megóvni, őrizni. Aztán rájöttünk, hogy nem vagyunk egyedül, és a hasonló szellemiségű budapesti kollégiumokkal megalapítottuk a Kollégiumok Munkabizottságát (KOMUSZ). Ezt a társulást a nagy októberi szocialista forradalom évfordulója alkalmából hoztuk létre, bízva abban, hogy így jobban elfogadják, és a KISZ-nek is egy kis borsot törhetünk az orra alá. Megmutattuk nekik, hogy „Édes barátaim! Hát valamit azért mi is tanultunk!”.

A KOMUSZ tervezetét 11 kollégium diáktitkára írta alá. A budapesti egyetemi kollégiumokkal arra szövetkeztünk, hogy együttműködünk, és különböző eseményeket együtt rendezünk. A végzős képzőművészeknek például nálunk

volt az első nyilvános kiállítása, a zeneművészek bemutatkozó hangversenyeket tartottak itt, a Kilencek pedig a társkollégiumok közönségét hódították meg. Amikor kollégiumi titkárnak választottak, ezt a fajta kulturális akciózást a szomszédos országok magyar diákjaira is kiterjesztettük. Később hajszát kezdtek ellenünk – mert mi voltunk a kezdeményező szervezők. Egyebek között a párt és a KISZ – fegyelmezésünkre és ellenőrzésünkre – kommunista sejtet létesített még a kollégiumban is – ellenlábasainkból. A héttagú sejtnek azonban Gergely Andrással együtt én is tagja voltam. Igen sokat gyötörtek, illetve gyötörtük egymást. Ők a pártot, mi a Kollégiumot szolgáltuk; ők a hatalmat képviselték, mi csak magunkat, de túléltük. Ez az alávaló támadás fővárosi barátainkat, a kollégisták jó részét rendkívül fölháborította. Megsúgták, nem hagynak cserben: „hát akkor kard ki kard!”, jött a bölcsészkar-i lázadás.

Az előzményekhez tartozik, hogy a – több gyökérből (emberarcú szocializmus, a párizsi diáklázadások, a magyar gazdasági reform, az európai kultúra új hajtásai, hatásai) fakadt – kari KISZ vezetéváltását előidéző diákmegmozdulásunk az Eötvös-kollégisták és a hozzájuk társult fővárosi diákok összefogásán alapult. 1969. április 29-én a kari KISZ hajnalig tartó viharos küldöttgyűlésén engem választottak kari KISZ-titkárnak, noha nem én voltam a párt jelöltje. Ebből óriási ribillió támadt, főleg a budapesti KISZ KB és a pártközpont berkeiben. Hosszú ideig tartó huzakodás következett, majd az egész egy példátlan aktus zárta le: Kádár János pártfőtítkár első és utolsó látogatása az egyetemen, nevezetesen az Eötvös Kollégiumban és a Bölcsészettudományi Karon 1969 májusában. Ezzel ő szentesítette a választást. Gyakorlatilag megkaptuk a jogosítványt ahhoz, hogy amit a választáskor ígértünk, és a közhangulat kívánt, megtegyük. Tudtunk is cselekedni 1969. október 11-ig. Ekkor tartottuk ugyanis a Kari Gyűlést, ez talán a legfontosabb vállalása volt az új kari KISZ-bizottságnak. Ezt azonban kemény megtorlás követte.

Az ifjúsági mozgalom reformálását és a közvetlen demokrácia intézményesítését (Kari Gyűlés) szolgáló programjainkat elfojtották. 1969/70 telén a pártirányítás különböző változatait és a retorziók sorát kellett átélnünk; kezdve a Kari Híradó és az alapszervi faliújságok cenzúrázásán, a közvetlen pártellenőrzésen és a provokátorok ügyködésén át, a vezetőség hóhéroló megosztásáig, a kari KISZ-szervezet működéskének 1969. október 13-tól 1970. január végéig tartó felfüggesztéséig.

Ekkor – a szilencium időszakában – vezetőtársaim és az egész kar ifjúsága figyelmét a gyakorlatias szakmai munkára felkészítő munkacsoportok (falukutató, munkásszállás-kutató, cigánykutató csoportok), az érdekképviselő (menzabizottság, ösztöndíj-, felvételi, elhelyezkedési bizottságok), a TDK-k és a szakkollégiumok, a Studium Generale, az Alkotókör, az Egyetemi Színpad,

a kórus, az amatőr filmesek, a Filmklub, az Eötvös Klub, a kollégiumi programok felé igyekeztem fordítani.

Ezek közül jómagam – mert ahhoz kötődtem legjobban –, a falukutató csoport vezetését vállaltam, és egy évre, Tóth Gábor segítségével, visszaköltözhettem a Kollégiumba. Meglévő társadalmi-szakmai kapcsolataimat (Hazafias Népfront, Somogy Megyei Tanács, Népművelési Intézet) is felhasználva így szerveztük meg az 1970. januári, egyhetes tájékoztató falujárását a megye több településén, majd az 1970. júliusi – fizikai munkával egybekötött háromhetes önfenntartó – falukutató tábort a Csurgói járás községeiben. Ezen már több mint hatvanan vettünk részt. A közös fizikai és szellemi munka, amely életre szóló élményt jelentett a résztvevők többsége számára (ha jól tudom, legalább öt pár talált ott egymásra, és házasodtak később össze; köztük Nagy Edittel mi is), méltó kitörési lehetőséget adott a szervezetnek is. Az 1970-ben rendezett I. országos népművelési konferenciára – már erre a társadalom felé forduló ifjúsági mozgalmi munkára – hivatkozva kapott öt képviselőnk (Mátyus Alíz, Standeisky Éva, Gergely Attila, Rozs András és én) Molnár János miniszterhelyettestől meghívót, és ketten föl is szólalhattunk ezen az országos fórumon.¹

Az autonómiánk legfontosabb védelmezője volt a kollégistatársunk, Könczöl Csaba által alapított és szerkesztett, ragyogóan megírt Kari Híradó. Akkoriban pillanatok alatt szétkapkodták. Amikor – több száz példányban, a bennünket érintő friss hírekkel – megjelent, a szerepe óriási volt ennek a mi kis stencilezett médiánknak. Mert mondhatott bárki bármit – annak hittek, amit a Kari Híradó közölt. A diákok főleg ennek hittek, és a tanárok egy része is. Mert tanárok is álltak mellénk. Csöndben csatlakoztak hozzánk, nem nyilvánosan, tehát nem hirdették meg, de mi tudtuk azt, hogy nekünk szurkolnak, főként az értelmesebb, jobb érzésű tanárok. Főlemelő volt.

Ez az exlex állapot 1970-ben az új vezetőségválasztó gyűlésig tartott, amelyet kénytelenek voltunk öszre halasztani. Könczöl áprilisban leváltották, én még azon a nyáron levittem a falukutató csoportomat egy hónapra Somogyba, és készültünk a választásra. Társaim kapacitáltak. Aztán 1970 őszén megkeresett a kari pártbizottság ifjúsági felelőse is, hogy „tulajdonképpen most már talán együtt is tudnának működni, ha...”. Mondtam neki, hogy „én egy évre vállaltam, egy évig viseltem ezt a keresztet, de le akarom tenni”. Tehát semmilyen formában nem vállalom azt, hogy maradjak a bölcsészkar KISZ-titkára. A vezetőségválasztó gyűlést megtartottuk, én beszámoltam, elbúcsúztam. Eltávoztam az egyetemről, a KISZ-ből is. A stafétát a Studium Generale vezetőjének, Atkári Jánosnak adtam át, ők folytatták a kari KISZ-munkát. Ezt az időszakot Dénes

¹ A falukutatóinkról bővebben lásd: BAKOS ISTVÁN: Falukutatók. *Szín* 13. évf. 2008, 3. szám, 99–123.

Iván Zoltán barátunk tudományos alaposággal föltárta, és ragyogóan bemutatta,² az ELTE Levéltár honlapján is gazdag anyag található erről.

Egy évtized múltán, amikor a Kollégium szellemiségétől „megfertőzve” már eredményesen dolgoztam a Magyar Tudományos Akadémia Tudomány-szervezési Csoportjában, majd a termelészövetkezetek országos érdekképviseleti szervezeténél a TOT-ban is, átkértem a kormány Tudománypolitikai Bizottságába. Köpeczi Béla – hajdani collegista, az MTA elnökhelyettese – vezetésével létrehozták a Társadalomtudományi Koordinációs Bizottságot (TKB), amelynek titkára lettem (1975–78).

A szervezet fő funkciója az volt, hogy a pártközponttól a kormány irányítása alá vonja a társadalomtudományi kutatásokat. Aki majd egyszer megvizsgálja a TKB működését, megállapíthatja, hogy értünk el eredményeket, nem is keveset. Ekkor indultak állami támogatással olyan kutatási programok, amelyekben egyetemi, közgyűjteményi, sőt egyházi kutatóhelyek is részt vettek. Ebben a keretben igyekeztünk segíteni az Eötvös Kollégiumot és a tudományos kutatóhelyeken működő egykori tagjait is.

Horváth János születésének centenáriumára időzítette a kollégium korabeli vezetése, a kollégiumot segítő öregdiákok szervezetének a létrehozatalát. Mintája a Trianon után megalakított és 1945 után főszármolt Eötvös Collegium Volt Tagjai Szövetsége volt. Hosszas procedúra után engedélyezték a Baráti Kör működését úgy, hogy Köpeczi Béla vállalta az elnöki tisztét. A vezetőségébe engem is beválasztottak. Akkoriban sajnos nagyon keveset tehettem, később annál többet igyekeztem tenni a Kollégiumért, annak autonómiájáért, egészen az önálló felsőoktatási intézményként való törvényes bejegyzéséig. Ennek kapcsán bennem is megerősödött egy régi tapasztalat; tudniillik az, hogy a pokolba vezető út is jó szándékkal van kiköveztve. Mert sem a „rendszer-váltás”, sem a Kollégium önállósítása sajnos nem úgy sikerült, ahogyan azt mi reméltük. De ez már egy másik történet.

Küzdelmünk a Collegium autonómiájáért, régi dicsőségének a helyreállításáért folytatódik.

MELLÉKLET

Adalékok DÉNES IVÁN ZOLTÁN: *Diákmozgalom Budapesten 1969-ben* című tanulmányához

A Kádár-korszak történetének már-már elfeledett reformkísérletét, a hajdani „bölcsezkari lázadást” és azon belül a közvetlen demokrácia intézményes

² Lásd Dénes Iván Zoltán tanulmányát ebben a kötetben.

megvalósítását szolgáló 1969-es Kari Gyűlést igyekeznek e dolgozatában tömören feltárni és bemutatni a szerző. Kemény fába vágta a fejszéjét, de – úgy vélem – jól kezdte el.

Az alaposan dokumentált előadás és az ígért folytatás remélhetőleg jól látatja majd, hogy a korabeli magyar politikára, a közéletre, a felsőoktatásra, az ifjúsági, kulturális kapcsolatokra milyen hatással volt ez a több gyökérből fakadt, elfojtott diákmegmozdulás. Ennek ma még nyoma sincs a kortörténetírásokban. Nem csoda, hiszen felőrlött kísérletekkel nem szívesen foglalkozik az ember. Önvédelemből is feledni akarja. Különösen akkor, ha abban ma élő történészek sora vett részt, illetve ha manapság ismét a hajdani ellenfelek és pártfogoltjaik regnálását tapasztalja. Elismerés illeti a szerzőt, hogy a tényfeltáró munkát mégis elindította, írását nemzetközi konferenciára viszi, és elismerés jár a tanulmány publikálásáért is.

A következőkben néhány adalékkal szeretnék hozzájárulni a kép teljesebbé tételéhez.

1. Az 1969. április 29-én délután 3-tól 30-án hajnali 5-ig tartó, heves vitában zajlott KISZ tisztújító küldöttgyűlés félszáz jelölt közül választotta meg a 33 tagú Bölcsészkar KISZ Bizottságot (csak hét fő maradt meg az előző tisztségviselők közül), majd reggel ők választották meg az új, 11 tagú Végrehajtó Bizottságot.

A Kari KISZ VB új titkára, akit a kari pártvezetés jelöltjével szemben választottak meg, két cikluson keresztül az Eötvös Kollégium (EÖK) diákönkormányzatának választott vezetője volt. A fővárosi egyetemi kollégiumok 1968 októberében kötött szövetsége miatt a felsőbb párt- és KISZ-szervek támadták, de a diákság által elismert eredményekkel, szervezeti-mozgalmi tapasztalattal, kapcsolatokkal rendelkezett.

A Kari KISZ VB tagjai 1969-ben a következő személyek voltak. Titkár: Bakos István (V. éves magyar-népművelés, EÖK). Titkárhelyettesek: Agárdi Péter (IV. éves magyar-könyvtár), Szabics Imre (francia tanszéki oktató, EÖK). Szervezeti titkár: Simon István (II. éves magyar-pedagógia, EÖK). További funkciók: agitációs-propaganda: Könczöl Csaba (IV. éves magyar-orosz, EÖK), érdekvédelem: Redő Ferenc (II. éves latin-magyar), kultúr: Takács Vera (IV. éves magyar-történelem), Vasy Tamás (III. éves magyar-orosz), sport: Solti Gábor (III. éves német-orosz), TDK-felelős: Trencsényi László (IV. éves magyar-pedagógia), szervgazdálkodás: Barna [Hargitai] Gábor (II. éves magyar-pszichológia), nemzetközi ügyek: Margittai Ágnes (III. éves magyar-francia), illetve gazdasági ügyek: Dukkon Ágnes (I. éves magyar-orosz, EÖK).

Az új kari diákvezetés egyharmadát az Eötvös-kollégisták, több mint felét olyan alapszervezetek adták, mint a korábban háttérbe szorított filozófus, pszichológus, népművelő, könyvtáros, pedagógus, illetve angol és francia nyelvszakos hallgatók. Szemben a kar hallgatóinak női túlsúlyával, a Kari Bizottság 33 tagjából 12 fő, a VB 11 tagjából 2-3 fő volt lány, hasonló arányban, mint voltak korábban is.

2. A „bölcsezkari lázadástól” megriadt felsőbb KISZ-szervek (egyetemi, fővárosi, központi) először nem akarták elismerni, később minden téren igyekeztek lejárni, bedarálni az új vezetőséget.

A felsőbb szintű szakmai és testületi üléseken rendszeresen szégyenpadra került a bölcsészkar szervezeti gyakorlata, reformtörekvéseinket megbélyegezték, és képviselőinket – olykor a hozzászólástól is megfosztva – igyekeztek megalázni, karanténba rekeszteni, akár a középkorban a pestisjárványban szenvedőket.

Tapasztaltuk azt is, hogy a felsőbb szervek erősítettek: néhány hónapon belül jó néhány oktatónkat hívták be az apparátusba a kari pártbizottságról, akik aztán az MSZMP Központi Bizottság, illetve az Művelődési Minisztérium munkatársaiként intézték a továbbiakban a mi ügyeinket is (pl. Molnár Ferenc irodalmár, Ibos Ferenc népművelő, Rottler Ferenc, Rovó Jenő történész a KB apparátusában, Kardos József történész pedig a Művelődési Minisztériumban).

Kirekesztésünk jellemző példája az egyhetes nyári vezetőképző tábor volt, amelyet akkoriban rendszeresen Városlődön tartott az ELTE Egyetemi KISZ Bizottsága.

1969-ben a bölcsezseknek csak korlátozott számban akartak helyet biztosítani, ezért szeptember 1. és 6. között az újonnan választott Kari KISZ VB közel kétszáz fős vezetőképző táborát – részben saját költségen – mi magunk szerveztük meg, a somogyiak segítségével, Balatonszárszón. Szerencsénkre, mert a történelmi helyszínen zavartalanul, mindent alaposan megvitatta, lelkes hangulatban – a gólyáknak készített kitűnő Kari Híradó különszámával – kezdtük meg az új tanévet. A Kari Gyűlés megbeszélésére Szárszón egy egész napot szenteltünk.

3. A pártirányítású ifjúsági mozgalom egy lehetséges reformjával kísérletező újonnan választott kari KISZ-vezetés politikai erőpróbája az október 11-én megtartott 300 fős Kari Gyűlés volt. Részletesen kidolgoztuk és minden alapszervezetben megvitattuk a Kari Gyűlés irányelveit, deklaráltuk, hogy e fórum a Bölcsészkar hallgatóinak egészét magában foglalja, azokat is, akik nem tagjai a KISZ-nek. (A másfél ezer nappali tagozatos hallgató több mint kilenctizede tagja volt szervezetünknek, abból jórészt csak a külföldi diákok és

néhány lelkész maradt ki.) Konfliktusunk főleg a készülő egyetemi SZMSZ, a diákképviselő, az érdekvédelem, az egyetemi autonómia, illetve a Kari Gyűlés ügyében támadt. Számos magas szintű (KB, PB) látogatót fogadtunk és tájékoztattunk. Faliújságvitánk volt a parttalan demokráciáról Haraszti Miklóssal, „eszmecszerén” pedig Balogh András egyetemi KISZ-titkárral és a pártmegbízottakkal, illetve vitáink a KISZ fővárosi titkárával, Fócze Lajossal és KISZ KB-s instruktorunkkal, Barabás Jánossal. Hiába egyeztettünk...

A közvetlen demokrácia intézményesítését szolgáló, jól előkészített és Bordi Károly filozófushallgató által példásan vezetett fórum mindezek ellenére olyan félelmeket keltett a párt- és állami vezetőkben, amely Székely Györgyöt, a kar dékánját (felsőbb parancsra!) annak idő előtti, adminisztratív berekesztésére készítette.

Ezt követően a pártirányítás különböző változatait és a retorziók sorát kellett átélnünk. Ezt oly nehezen viseltük mindannyian, hogy néhány társunk (pl. Könczöl Csaba, Kovács András) nem vállalta tovább, lemondott funkciójáról.

4. A pártállam politikai gyakorlatát kikezdő, a május végi Kádár-látogatást előidéző „bölcészkarai eseményeknek” híre ment, így szolidáris híveink, partnereink is akadtak, és nem csak az egyetemi oktatók meg a hallgatóság körében. Többek között számíthattunk a hajdani Eötvös-kollégisták, a NÉKOSZ-osok, a Lukács-tanítványok, az egyetemi színpadosok és a népi írók köréhez tartozók jelentős részének a támogatására. Ez nem volt a legjobb ajánlólevél a korabeli pártpolitikában.

Azután 1969 nyarától – az itt tanuló külföldi diákok és a szakmai gyakorlaton idegenben tartózkodó társaink révén is – Európa sok egyeteméről jöttek tájékozódó, érdeklődő diákok. Fogadtunk kapcsolatfelvételt, együttműködésre törekvő diákképviselőket is: Krakkótól Prágáig, Béctől Rigáig, Kolozsvártól Bolognáig, Párizstól Moszkváig, Londontól Drezdáig. Ezt érzékelve, a Kari Gyűlést követő megtorlás hónapjaiban – Kiss Gy. Csaba és Könczöl Csaba közreműködésével – 1970 elején létrehoztuk a Kari KISZ VB és az Eötvös Kollégium közös Kelet-Európai Munkabizottságát, és előkészítettünk egy akcióttervet „a Lenin-centenárium jegyében” a(z európai) szocialista országok bölcészkarai ifjúságának szakmai-kulturális együttműködésére. Ehhez támogató partnerként a MTA-t, a Hazafias Népfrontot és a kar érdekelt tanszékeit (kelet-Európa-történeti, szláv, orosz, cseh, román és így tovább) igyekeztünk megnyerni (lásd a „Hazánk, Kelet-Európa” tervezetet).

5. A Kari Híradó főszerkesztőjének kulcsszerepe volt a „bölcészkarai események” kibontakozásában. Idézet Tábor Ádám Könczöl Csabáról szóló

nekrológiájából: „Első nagy társadalmi szerepe [...] nem az irodalmaré volt. Huszonevésen a Kádár-korszak legnagyobb ellenzéki diákmozgalmát katalizáló 1969-es pesti bölcsészkar reform-KISZ-vezetőség propagandamisztere. Ekkor már ismertem: a Belvárosi Kávéházban Spiróval és Follinus Gáborral a mienkével szomszédos törzsasztalnál ültek. A Könczöl által szerkesztett Kari Híradó volt 56 óta a legelső stencilezett ellenzéki politikai lap. Az új gazdasági mechanizmust politikai síkra átvívó mozgalmat a prágai tavasz ihlette. Akkori kávéházi analízisem szerint a KISZ VB-titkár, Bakos István játszotta Dubček, helyettese, Agárdi Péter Husák, Könczöl pedig a leg-radikálisabb csehszlovák vezető, Smrkovský szerepét. Ezt, úgy látszik, túl sok embernek mondhattam el, mert utóbb, egész napos kihallgatása közben a belügyes tiszt váratlanul azt mondta Csabának: »Szóval, maga a mi Smrkovskýnk...«. Kap még egy esélyt: állást a Magvetőnél, de hamarosan kirúgják, és évekre rendőri felügyelet alá helyezik. Könczöl Csaba elszántan antibolsevik, baloldali demokrata volt, a megalázottak és megszorítottak iránti szenvedélyes, szlávok szolidaritással.»³

6. Végezetül szeretném a szerző figyelmét felhívni arra, hogy mozgalmunkra a – bölcsészeket erősen motiváló – kortársak művészeti alkotásai és törekvései is igen nagy hatással voltak. Így szűkebb környezetünkben például az Alkotókör és annak betiltott lapja, a *Tiszta Szívvel*, amelynek egyik számát mi adtuk ki, csakúgy, mint a tudományos diákkörösök *Acta Iuvenum* című periodikáját. Az 1969. év egyik szenzációja volt diáktársaink, a Kilencek költőcsoport – éveken át visszatartott, de 1969. karácsonyára, az Írószövetség KISZ-szervezetének kiadásában – Nagy László előszavával megjelent *Elérhetetlen föld* című antológiája. Ebből a helyettünk is szóló *Ember az őszben* című Utassy-vers néhány sorát idézem, amely a ránk rótt szilencium idején sarkallt bennünket:

„Győzelem?! Harminc arannyal győztek!
Énekelem hát: Júdás idő ez,

S úgy meredek a kereszt fiára,
Kiroppan bogyószemem világa.

Csoda nincs! Lám a sós vér is felforr,
Tréningezik velem a terror,

³ Tábor Ádám: Könczöl Csaba halálára. *Élet és Irodalom* XLVIII. évf. (2004. február 27.) 9. sz.

Ördögszekerek után köttet,
Csúfolja testemmel a Földet.

Fogadna fiának is, ha élve
Törhet az idő kerekébe.

De alku sincs! Hát hosszú hajammal
Söpreti avar forradalmam.

Süvíts, süketíts Hatalmi Lárma,
véniés Hetvenhét Tornnyodba zárva:

ellened én, ember az őszben,
immár halálíg levetkőztem.”

Aztán említhetném a főváros szellemi életét megmozgató, bennünket is erősítő Egyetemi Színpad produkcióit, az Eötvös Klub frissítő fórumait, a Filmklub izgalmas vitával egybekötött bemutatóit, ahol Kovács András *Nehéz emberek* és *Falak* című filmjeit, Kósa Ferenc *Tízezer napját* és Jancsó Miklós *Fényes szelek* című filmjét együtt értékelhettük a *Szelíd motorosokkal* és Antonioni *Zabriskie Point*-jával. Idetartozik az is, hogy az 1968. augusztus végén, a sebtében megtartott kari pártértekezleten (a nyári szünet végén volt, sokan nem vettünk részt rajta), az ott megjelentek közül csak a mi társainkban, Bíró Zoltánban és Hamburger Mihályban volt annyi civil kurázsi, hogy tiltakozzának Csehszlovákia megszállása, a magyar csapatok részvétele ellen.

Egy évtized múltán az egykori bölcsészársak közül néhányan (Könczöl Csaba, Radnóti Sándor, Bakos István és mások) ismét egymásra leltek a cseh CHARTA mozgalom öt bebörtönzött tagjának szabadon bocsátását követelve, majd a román állambiztonsági szervek által végzalt négy erdélyi magyar értelmiségi ügyében is közös íven tiltakoztak.

Kiegészítő adalékaimat azzal a Németh László-gondolattal zárom, amelyet a magunk igazolására akkoriban gyakran idéztem: „Az ifjúságnak joga, (sőt kötelessége), hogy az életet igényei és eszméi szerint újrafogalmazza. A halál ott kezdődik, ahol erről a jogáról, tudatlanságból vagy a könnyebbet keresve, lemond.”

Kiegészítéseim hasznosítását remélve további eredményes munkát és sikeres szereplést kívánok a szerzőnek; Dénes Iván Zoltánnak, Párizsban és itthon.

Tartalomjegyzék

<i>Laudationes externorum</i>	9
René Roudaut	11
François Laquièze	14
Monique Canto-Sperber	15
Salvatore Ettore	16
Andrea Ferrara	18
Chiara Faraggiana di Sarzana	21
P. J. Rhodes	23
Herwig Maehler	24
Chris Carey	26
Mike Edwards	28
Shawn Gillen	29
Nikolaus Hamm	32
Elisabeth Kornfeind	34
Leonore Peer	36
Christian Gastgeber	38
Hermann Harrauer	42
Herbert Bannert	45
Jana Grusková	46
Christine Glaßner	47
August Stahl	48
Javier Pérez Bazo	50
Alicia Gómez-Navarro	52
 <i>Laudationes Hungarorum</i>	 57
Réthy Miklós	59
Hoffmann Rózsa	61
Dux László	65
Mezey Barna	67
Szepessy Tibor	70
Hiller István	73
Keszei Ernő	74
Dezső Tamás	76
Kozma László	77

Soós Anna	79
Pintér Károly	82
Kátai Zoltán	84
Körmendy Mariann	85
Karsai György.....	87
Kincses János	90
<i>Rectores</i>	93
Conspectus	95
Gerevich Tibor: Az Eötvös Collegium története – Bartoniek Géza (1854–1930)	96
Kiss Jenő: Gombocz Zoltán életéről és munkásságáról	103
Markó Veronika: Szabó Miklós	113
Nagy János: Keresztury Dezső	126
Pál Zoltán: Lutter Tibor	132
Szijártó István: A világra nyitott ablak	136
Vekerdy József	145
Bertényi Iván: Igazgatói működésem az Eötvös József Collegiumban (1993–1996)	147
Bollók János.....	149
Takács László	154
<i>Historica • Res gestae</i>	161
Gángó Gábor: Eötvös József és barátai egyetemi éveiről, különös tekintettel a politikatudományi képzésre	163
Garai Imre: A magyar középiskolai tanári szakma kialakulása	176
Tóth Magdolna: „A budai parti ígéretföldje”	203
Kovácsik Antal: Az Eötvös Collegium Ménesi úti épületének felavatása a korabeli sajtó tükrében	211
Markó Veronika: Hogyan lett az Eötvös József Collegium könyvtárából az Irodalomtudományi Intézet Eötvös Könyvtára?	220
Szójka Emese: Fülep Lajos néprajzi gyűjteménye	236
Kucsman Árpád: Kémikusok a régi Eötvös Collegiumban	272
Győri Róbert: A múlttal való tudományos leszámolás – Eötvös collegista geográfusok az 1950-es években	288
Czifrusz Márton: Helyek és pozíciók újraírása – Wallner Ernő, Lettrich Edit és a hazai szociálgeográfiai iskola viszonya Mendöl Tibor örökségéhez	312
Tóth Károly: Művészettörténészek az Eötvös Collegiumban (1896–1950).....	328
Ritoók Zsigmond: Klasszika-filológia az Eötvös Collegiumban.....	345
Kucsman Árpád – Liptay György: Eötvös-kollégisták a Fasori Gimnázium tanári karában	348
Kapitány Adrienn: Az 1950-es évek a Kollégium történetében.....	365

Marafkó László: Nagyhatalmak ugratása, avagy groteszk lapok az Eötvös Kollégium félmúltjából	378
Dénes Iván Zoltán: Diákmozgalom Budapesten 1969-ben	383
Bakos István: Emlékeim a kollégista Kilencekről	401
ifj. Arató György: „Szabadság a jelszavunk” Március 15-e az Eötvös Kollégiumban, 1955–1984	410
Szabics Imre: Az Eötvös József Collegium és az École Normale Supérieure	419
Nemes Tibor: Az Eötvös Collegium és az École Normale Supérieure közötti közvetlen kapcsolatok újraélesztése a 80-as években	428
Bubnó Hedvig: Összefoglaló a collegiumi spanyol nyelvoktatásról, 1992–2010	432
<i>Historica • Magistri</i>	435
Korompay H. János: Horváth János és az Eötvös Collegium	437
Móser Zoltán: Ha a szellem napvilága ragyog	456
Farkas Zoltán et alii: Czebe Gyula élete dokumentumokban	463
Szakály Sándor: Szurmay Lajos, tábornok az Eötvös Collegiumból	553
Szávai János: Gyergyai Albert és az Eötvös Collegium	563
Ress Imre: Hugo Kleinmayr és a germanisztikai oktatás megalapozása az Eötvös Collegiumban	570
Kiss Jenő: Zsirai Miklós	579
Keszthelyi Lajos: Bay Zoltán	596
Pál Zoltán: Keresztury Dezső igazgatósága az állambiztonsági megfigyelések tükrében	599
Keszthelyi Lajos: Faragó Péter	612
Farkas Zoltán: Gyóni Mátyás	617
Papp István: Kettős ügynök – Nagy Péter, Szabó Dezső és az állambiztonság	625
Balogh Elemér: Szász Imre versus Brusznay Árpád	638
Bottyán Gergely: Antal László és a mai magyar nyelvtudomány	643
Dörnyei Sándor: Emlékezés Tomasz úrra	648
Ifj. Tomasz Jenő: Tomasz úr és az Eötvös Collegium	653
<i>Memorabilia</i>	683
„Felújítani azt, ami érdemes” – Beszélgetés Elekfi Lászlóval	685
Tóth Gábor: Az idő sodrában	709
Lekli Béla: Az Eötvös Kollégium az 1956 utáni években	836
Gereben Ferenc: Egyetemi évek (1962–1967)	838
Kósa László: Az Eötvös Kollégiumban éltem én is (1963–1967)	861
Bakos István: Az Eötvös Kollégium autonómiaöregvései és Baráti Körének megalakítása	889
Galántai Ambrus: Szubjektív történelem	899

Studia Germanica 923

Balázs Sára: "Freiwillig dient der Geist":

Germanistik in der Veranstaltungsreihe des Lustrum Saeculare Collegii 925

Eve-Marie Kallen: Dezső Keresztury als Kulturvermittler und Pädagoge

und das Eötvös-Collegium 928

August Stahl: „Schlussstück”. Rilkes Sicht und Deutung des Todes 944

Frank Baron: Die Entstehung des Faust-Mythos im 16. Jahrhundert 962

Christine Glaßner: Zur handschriftlichen Überlieferung der Visiones Georgii 967

András F. Balogh: Schlacht der Stereotype in der Vngrischen

Schlacht des Jacob Vogel 975

Ilona Feld-Knapp Cathedra Magistrorum – Lehrerforschung.

Lehrer-Denken und Lehrer-Wissen 982

Géza Horváth: Elmar Tophoven, der Begründer des Europäischen

Übersetzer-Kollegiums 997

Anita Czeglédy: „Schutzmarke: der Steg.”

Interkulturalitätin Márton Kalász' Lyrik 1006

Studia Slavica 1021

Katalin Kroó: Slawistik in der Veranstaltungsreihe

des Lustrum Saeculare Collegii 1023

Urs Heftrich: Lew Tolstoi und Anton Tschechow: Zum Doppeljubiläum 2010 1025

Bettina Kaibach: Raum für Nostalgie: Steppe und Prärie in Anton Čechovs Step'

und Willa Cathers My Ántonia 1032

Wolf Schmid: Eventfulness and Context 1052

Studia Classica 1065

Tamás Mészáros: Klassische Philologie in der Veranstaltungsreihe

des Lustrum Saeculare Collegii 1067

Mike Edwards: The Application of Criticism to Textual Criticism 1069

Herwig Maehler: Pindar und die Tyrannen 1076

P. J. Rhodes: The Erxadieis inscription 1084

Artes 1093

Teleki Pál, a Collegium kurátora (1920–1941) 1095

Epikus és komikus collegiumi enumeráció 1935-ből – Közreadja: Takács László 1100

Farkas Zsuzsa: Fotótörténeti adalékok az Eötvös Collegium archív fotóiról 1119

Sütle Ágnes Katalin: Az Eötvös Collegium épülete 1137

Havas László: Hadrianus mint Pseudo-Alexandros? 1146

Sántháné Gedeon Mária: Kultúraközi kommunikáció: magyarságkép az angol mint lingua franca tükrében	1156
Csuday Csaba: Az irodalom: „negatívan élni”	1161
Szlukevényi Katalin: Kollégisták, költők, korszakok: szépirodalmi hagyományok az Eötvös Collegiumban	1165
<i>Membra et alumni</i>	1179
<i>Pro patria defuncti</i>	1211
Tartalomjegyzék	1215
Appendix – Mellékletek jegyzéke	1221

Kedves Olvasó!

Önre gondoltunk, amikor a könyv előkészítésén munkálkodtunk. Kapcsolatunkat szorosabbra fűzhetjük, ha belép a *TypoKlubba*, ahonnan értesülhet új kiadványainkról, akcióinkról, programjainkról, és amelyet a www.tygotex.hu címen érhet el. Honlapunkon megismerkedhet kínálatunkkal is, egyes könyveinknél pedig új fejezeteket, bibliográfiát, hivatkozásokat találhat, illetve az esetlegesen előforduló hibák jegyzékét is letöltheti.

Kiadványaink egy része e-könyvként (is) kapható:

www.interkonyv.hu

Észrevételeiket a velemeney@tygotex.hu e-mail címen várjuk.

Kiadja az Eötvös Collegium és a Typotex Kiadó, az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: dr. Horváth László – Votisky Zsuzsa

Tördelte: Vidumánszki László

A borítót tervezte: Tóth Norbert

Terjedelem: 85,6 (A/5) ív

Nyomta és kötötte: Séd Nyomda, Szekszárd

Felelős vezető: Katona Szilvia